
Kateřina z Poděbrad

Oldřiřka Ciprová

květen 1461, Budín

SVATEBNÍ PŘÍPRAVY

Nad Budínským hradem se kupily mraky, kdesi v dálce už zahřmělo. V korunách stromů zasviřtel vítr. Přiletěl od západu, od Alp. Lidé v podhradí honem sháněli domů dobytek a drůbež, rybáři u řeky přivazovali loďky a vytahovali vrše, protože bouře, co se narodí v Alpách, zvedne hladinu potoků a řek napájejících Dunaj a velká široká řeka se potom přízene vzteklá a kalná až do Budína.

Na hradě se však život nezastavil.

Chystala se královská svatba, a svatební přípravy musely pokračovat, vřdyt obřad bude už zítra. A třeba se bouře přežene, nebo se promění v májový deštík, který přinese štěstí ženichovi a nevěstě.

Dvanáctiletá Kateřina z Poděbrad stála uprostřed komnaty v horním patře hradu, obklopena třemi uherskými komornými, na něž dohlížela královna Johana s Martou. Snažila se usmívat, ale v srdci měla stín a jizva na noze jí pálila víc než pekelný plamen.

Sestra Zdenka přihlížela z velkého křesla obloženého kožešinami. Přestože v krbu plápolal oheň, v místnosti bylo dost chladno.

Kateřina se zachvěla.

„Neboj se tolik,“ usmála se na ni Zdenka, protože si sestřino zachvění špatně vyložila. „Zítra tě ještě manželské povinnosti nečekají, stačí být krásná nevěsta. Já to vím, mě taky nic nečekalo.“ Znělo to skoro zklamaně. „Že mám pravdu, maminko?“ obrátila se na královnu Johanu.

„Samozřejmě. Ničeho se neboj, Kačenko.“

Když já se bojím, pomyslela si Kateřina.

„Matyáš ti přece není docela cizí,“ pokračovala Johana. „Žil v našem domě – tenkrát, kdy zemřel král Ladislav.“

„Nevzpomínám si,“ hlesla Kateřina.

„Ani se nedivím, byla to zmatená doba. A vy dvě jste pořád plakaly... No, a tehdy tě otec zasnoubil.“

To nemusel, pomyslela si Kateřina.

„A konečně je opravdická svatba,“ ozvala se zase Zdenka. „Těším se, až tě uvidím ve svatebních šatech.“

„Děkuji ti, Zdenko.“ Kateřina se ponuře usmála.

„V Míšní mi říkají Sidonie,“ opravila ji sestra důležitě. „Zdá se mi to hezcí.“

„Dobře, Sidonie,“ řekla Kateřina nepřítomně.

„A taky se těším, až budeš královna!“ usmála se Sidonie trochu křivě a Kateřina v sestřině tónu zaznamenala něco, co ji zarazilo. Přesto řekla:

„Jsi hodná.“ Přitom se jí před očima objevil princ Albrecht, sestřin manžel.

Zhluboka se nadechla. Chtěla by Zdence říct něco milého – za to, že v den před svou svatbou potají myslí na jejího manžela –, ale nic ji nenapadlo. Zdenka – tedy Sidonie! – ji dráždila čím dál víc.

„Blýskáte po sobě očima jako dvě zelenooké kočky,“ poznamenala Johana, „a hádáte se jako děti. Už byste měly být rozumnější.“ Zamyšleně přivřela oči, jako by se dívala do minulosti. „Ačkoliv, koneckonců, jste děti. Já jsem se vdávala ve dvaceti.“

Kateřina se k matce přitulila.

„Povídej, jak ses vdávala, maminko. Otec se ti líbil, vid'? Milovala jsi ho.“

„Ach, ano. Ale je to složitější. Věděla jsem, že má vřelé srdce, věděla jsem, jak se choval k první ženě, a vážila jsem si ho. Láska potom přišla snadno... A rostla, jak jsme spolu žili, jak jsme vždy stáli při sobě, v nejlepších i nejtěžších dobách. Když nás zasáhly intriky a pomluvy.“

Vzhlédla.

„I takovým věcem jsme se museli čelit.“

„Ty to jistě umíš, maminko,“ vzdychla Kateřina. I Zdenka se tvářila vážně, jakoby o matčiných slovech přemýšlela. Potom se zeptala:

„Jakým pomlouvám?“

Královna Johana chvíli mlčela.

„Vy moje kočičky,“ řekla pak měkce. „Už jsem se zmínila o smrti krále Ladislava. Protože umřel v několika dnech, mladý a krásný, kolem jeho smrti se vyrojilo mnoho zlých řečí.“

„Cui bono?“ zašeptala Kateřina.

„Ano.“ Johana ji pohladila.

Kateřina byla vážnější než Sidonie, ráda se učila a Johana napadlo, jak asi bude vycházet s manželem. Ti dva se k sobě svým založením zrovna moc nehodili. Matyáš je sice taky vzdělaný, vedle latiny ovládá i němčinu, češtinu a chorvatštinu, zná římské a řecké dějiny, na budínském dvoře vybudoval knihovnu...

Ale povahou? Povahou je bouřlivák a to je ještě slabé slovo. Jiřík si o něm myslel to nejlepší, ale Johaně se zdál nebezpečný. A když už je řeč o intrikách...

Zaplašila myšlenku a pokračovala:

„Dokonce se o našich zločinných intrikách zpívaly písničky. A Ladislava jsem prý otrávil já. V přestrojení za uherskou šlechtičnu jsem se vkradla do jeho ložnice a nabídla mu jablko. Tedy – před jeho očima jsem jablko rozřízla, půlku snědla a jemu jsem nabídla druhou polovinu s jedem.“

„A jak se tam ten jed asi dostal – zrovna na jeho půlku?“ zvolala Kateřina.

„Byl prý jen na jedné straně nože, na té jeho.“

„Vždyť to je nesmysl!“ Kateřině pobouřeně zablýsklo v očích. „Jak se takovým nesmyslům dá čelit?“

Johana se zasmála jako hrdlička.

„S nadhledem. S klidnou tváří. Pomluvu musíš rázně odmítnout, a dost. Když něco začneš dlouze vyvracet a vysvětlovat, tím větší oheň rozdmýcháš.“

„To je strašné,“ neurčitě poznamenala Zdenka a trochu se usmála, jako by pohrdavě. „Lidé jsou hlupáci. Věří, čemu chtějí věřit. Anebo nevěří, ale tváří se, že věří, aby toho využili ve svůj prospěch.“

„To je dost chytré, Zdeničko,“ řekla Johana překvapeně a napadlo ji, že když je i Zdenka otevřená přemýšlení, je teď vhodná chvíle trochu dcery poučit.

„Skutky jsou vidět, řeč je slyšet, ale myšlenky druhých zůstanou skryté,“ začala zvolna. „Panovník musí mít oči a uši všude, a nesmí se nechat ovlivnit, když ví, proč něco chce, a považuje to za dobré. I dobrá věc ovšem může mít křivý výklad... A tak od lidí vždycky čekejte, co čekáte nejmíň. Bystře

se dívejte kolem sebe – ze všeho se člověk učí, nejen z toho, co mu říkají učitelé.“

Odmíchlala se a lehčím tónem dodala:

„Teď nám zas pomlouvači vytykají, že se v naší rodině hýří – a přitom samy víte, že váš otec jí stále střídměji, jak mu nařídili lékaři. Vždytí musel napsat i panu papeži, že se kvůli tloušťce nemůže vydat na návštěvu do Říma. A o mně zase jde řeč, že jsem marnivá žena, že mám moc šatů, moc šperků, moc čeledi...“

„I tohle?“ skočila jí do řeči Sidonie a přivřela oči, jako by v duchu počítala, kolik nádherných úborů si už pořídila od doby, co žije v Míšni, a jestli jí kvůli tomu pomlouvají. „Povídej, jak na to přišli.“

„Ano, povídej,“ vydechla i Kateřina, ačkoliv to poslední ji už příliš nezajímalo.

Ale myslela si: povídej donekonečna, třeba pak nikdy nepřijde zítřek.

Protože ať už matka svými řečmi zamýšlela dcery a zvláště nevěstu poučit o čemkoliv, Kateřina si uvědomovala, že jí to nijak nepomáhá, aby si zvykla na myšlenku, že se zítra stane manželkou krále Matyáše.

Necítí k němu ani úctu, tím méně lásku.

Cítí jenom strach.

Ale věděla, že udělá všechno, aby otci pomohla zajistit to, co mu její snátek přinese.

květen 1461

V KAPLI

Svatební den se zatřpytil sluncem, včerejší bouře vymetla nebe do modra. V nevěstině komnatě se několik služebných – pod velením Marty a Rosalindy – pustilo do práce.

Umyly a vysušily Kateřině vlasy, potom je kartáčovaly, až se leskly jako zlatistý závoj a praskaly pod hřebenem. Držela je tenká zlatá obroučka a rozpuštěné na zádech se ve volných kadeřích jako zlatí hádci rozprostřely až k bokům.

Potom služebné začaly Kateřinu oblékat.

„Jsi kouzelná nevěsta,“ řekla Rosalinda. „Pleť máš jako alabastr, oči pod dlouhými řasami září tak, že zastíní i smaragdy od ženicha.“

Kateřina se smutně pousmála a pohlédla na vodopád namodralého hedvábí ležící na posteli. Tyhle šaty si chtěla obléknout. Spadaly od ramen ke kotníkům, přerušené jen širokým pruhem v pase.

Prstem přešla bohatou výšivku na lemu rukávu. Každou perličku přišila vlastníma rukama. Musela něco dělat, aby se zaměstnala a nemyslela na to, co ji čeká. Nepomohlo to, a ani si šaty nesměla vzít.

Ženich jí poslal jiné, z hedvábí rudého jako oheň, posetého výšivkou ve tvaru hvězd, k tomu plášť podšitý bílým hermelínem a smaragdový náhrdelník, smaragdové náušnice a prsteny. Smaragdy byly průsvitně zelenavé jako horský pramen a jako její oči.

Potom už zazněly zvony svolávající do kaple, kde biskup požehná sňatku krále Matyáše Korvína s Kateřinou z Poděbrad.

Nevěště se sevřelo hrdlo zdobené smaragdy; pro ni to znělo jako hlas umíráčku.

V hloubi duše pořád doufala, že nakonec ze svatby sejde, že dnešek nikdy nepřijde... Jednou se na to zeptala Rosalindy, ale ta tvrdila, že od té doby, co nežije pod širým nebem, ztratila věštecké schopnosti a už do budoucnosti nevidí.

„Modli se a doufej, že se stane, co si přeješ,“ řekla jenom.

Kateřina doufala. Nejdřív v Praze, pak na cestě, nakonec i tady v Budíně – do poslední chvíle doufala, ještě když ji služebné oblékaly. Marně.

Na chvilku zavřela oči, zhluboka se nadechla a pomalu vykročila k osudnému místu.

Nohy se jí podlamovaly, ale v kapli se jí podařilo projít uličkou hostů a dojít k oltáři, kde čekal ženich.

Bože, pomoz mi!

Se sevřeným žaludkem na Matyáše pohlédla.

Nedbal na to, aby se s nevěstou setkal před svatbou, jenom jí poslal šaty, hermelínový plášť a smaragdy v barvě jejích očí. Věděl o ní, jaké má oči, ale nepřál si poznat ji dřív než u oltáře!

Viděla nepříliš vysokého mladíka se širokými rameny a rovnými zády. Světlo svíček se odráželo od jeho hustých tmavých vlasů. Matyáš Korvín Hunyady.

Korvín, latinsky Corvinus... Uhersky havran. To přízvisko získal podle rodového znaku a sedělo mu. Temný a zlověstný.

Kateřině se doneslo, že dámy od uherského dvora ze svého černého krále nemohou spustit oči. Zdálo se, že ona jediná jeho kouzlu nepodléhá

On – a ona. Jsou si úplně cizí.

Na co myslí, jaké má ideály, co nosí v srdci?

Albrecht ji okouznil na první pohled, ale z Korvína cítila jenom tvrdost a chlad. Těžce polkla, rychle se pokřižovala a poklekla vedle ženicha, znovu polkla a pokusila se trochu ovládnout, aspoň aby se jí tolik netřásly ruce.

Biskup byl starý a nezřetelně bručel, ale vypadal spokojeně, jako by ho těšilo žehnat tomuto svazku.

Kateřina se kradmo ohlédla. Na jedné straně kaple stáli uherští šlechtici, na druhé otec s matkou a českou družinou, vedle nich Sidonie a světlovlasý mladík.

Albrecht! Kateřině se zatajil dech. Věděla, že přijel se sestrou, ale ještě se s ním nesetkala.

Dva roky byl princ Albrecht hrdinou jejích snů a představ – a teď ho konečně vidí tady, na své svatbě!

Kousla se do rtu.

Najednou si uvědomila, že se v kapli rozhostilo napjaté ticho. Kněz mlčel, ještě chvíli čekal, potom zopakoval ta strašlivá slova: „Kateřino, přijímáš tohoto muže Matyáše za svého manžela? Budeš ho milovat, ctít a poslouchat, dokud vás nerozdělí smrt?“

Kateřině se prudce rozbušilo srdce, v uších jí divoce šuměla krev. Přestože v kapli bylo chladno, po zádech jí stékaly potůčky potu.

„A... Ano,“ zašeptala jako ve snu a snažila se potlačit slzy, co se jí draly do očí.

Je manželkou chladného mladíka s černými vlasy, a on se do ní vpíjí temným pohledem.

květen 1461

SVATEBNÍ HOSTINA

Když obřad u oltáře skončil a hosté se rozestoupili, aby utvořili špalír, Kateřinin pohled se konečně setkal s Albrechtovým.

Všichni svatebčané se usmívali, ale Albrecht se tvářil strnule. Chladně. Cize.

Kateřina zmateně odvrátila hlavu a ani nevěděla, jak došla do hodovní síně.

Vnímala šustění svojí rudé hedvábné sukně, cítila průvan, který jí chladil rozpálené líce... Když po Matyášově boku vešla do síně, vdechla vzduch, v němž se mísil zápach piva s vůní pečeného divočáka.

Čtyři růžolící kuchtíci právě položili na stůl několik stříbrných neciček s pečenými kančími selaty, ozdobenými barevnými zeleninovými věnci.

Divočák... Před ním Kateřinu kdysi zachránil její hrdina Albrecht.

Bezděky se rozhlédla, jestli prince někde neuvidí. Proboha, proč na něj pořád myslím? zděsila se vzápětí a rychle zamrkala, aby myšlenky zaplašila.

Matyáš provlékl její ruku pod svou paži, a když se Kateřina pokusila uvolnit, okamžitě ji zpražil varovným pohledem.

„Pojdme pozdravit hosty, Milostí. Přišli nám popřát šťastnou budoucnost.“

Vedl ji kolem celého sálu. Kateřina se strojeně usmívala a snažila se soustředit na svou úlohu. Brzy bude korunována uherskou a chorvatskou královnou, což rozšíří a upevní i otcův politický vliv. Kvůli tomu tady dnes je, a rozhodně chce dostat svojí úloze do posledního puntíku.

Dokáže Anně Vartemberské, že není jen „ta druhá, prokletá sestra“. Až se zpráva o jejím přijetí na uherském dvoře dostane do Čech, musí i babička uznat, že Kateřina nepřinese svému otci smůlu.

Došli k otci s matkou. Jiří z Poděbrad zetě objal a Kateřině se trochu ulevilo, když viděla, jak přátelsky a mile se Matyáš k otci chová.

Jenomže pak obrátila pozornost ke královně Johaně, která spočinula na nevěstě starostlivým pohledem a zlehka zakroutila hlavou.

Kateřina přimhouřila oči, protože nechápala, o co jde, a už už se nadechovala k otázce, ale královna znovu potřásla hlavou a dala si prst před ústa, aby dcera mlčela.

Po chvíli, když usedli ke stolu, se Kateřina dozvěděla, co asi mělo matčino gesto znamenat.

Zrovna když s nechutí nabodla na dvojzubou vidličku plátek masa, koutkem oka zahlédla, že ji manžel pozoruje dravčíma očima.

Položila vidličku, otočila se na něj a snažila se usmát. Naklonil se k ní.

„Řekli ti, Katalino, co se bude dnes večer dít?“ zeptal se kovovým hlasem.

Kateřina se na něj zmateně zadívala.

Věděla, o čem mluví, ale přece také věděla, že k tomu dnešní noci nedojde!

Matyáš z ní nespouštěl oči – a ona kývla a hned zakroutila hlavou, jako by nevěděla, jak odpovědět.

On se k ní naklonil a zašeptal:

„Nejspíš ti řekli, že budu čekat dva roky, než s tebou ulehnu.“

„Ano,“ pípla Kateřina.

Matyáš se pousmál.

„Myslím, krásná nevěsto Katalino, že něco takového asi nesplním. Ne, to bych musel být blázen... na to jsi moc půvabná, abych se vyhýbal manželské povinnosti.“

„To nesmíš...“

„Smím, co chci já,“ řekl chladně. „Patříš mi. Nevíš, že jsi mi povinna poslušností? Neposlouchala jsi kněze?“

Neodpovídala, jen seděla s odvráceným pohledem; dotkl se letmo prsty lemu jejího rukávu a dodal:

„Vyznám se v milostných hrách. Nemusíš se obávat, krásná Katalino, že by se ti dnešní noc nelíbila.“

Královna Johana je bystře pozorovala, ačkoliv se tvářila, že se zabývá jídlem před sebou.

Kateřina před Matyášovým dotekem ucukla, a když se k němu s vyděšeným pohledem otočila, chytil ji za bradu a lehce jí přejel palcem po rtech.

„Taková pěkná tvářička, rudé rty, pleť bez poskvrnky...“ Dvěma prsty jí uvolnil z účesu několik kadeří, takže teď volně visely kolem uší.

Na okamžik si představil, jak mu zlatý závoj jemných vlasů pokrývá hrud. Ne, tohle si nenechá ujt.

Vtom se u vchodu do síně ozval ohlušující rámus, zřejmě se tam dostalo do potyčky několik nachmelených hostů.

„Co je to za povyk?“ zvolal Matyáš zlostně, vyskočil od stolu a spěchal ven.

„My dva si ještě popovídáme, krásná Katalino,“ hodil přes rameno.

Když odešel, Kateřina měla pocit, že se za celé dlouhé odpoledne konečně dokáže trochu nadechnout.

Trochu. Protože i tak se uprostřed rozjařených hostů na velkolepé svatební hostině cítila docela ztracená.

květen 1461

NEOČEKÁVANÉ SETKÁNÍ

Zmínka o manželských povinnostech Kateřinu opravdu vyděsila. Možná je přece jen prokletá, jak říká babička, ale neštěstí přinese jenom sobě.

Byla nevýslovně nešťastná, vyčerpaná celým svatebním dnem.

Odsunula židli a potichoucku vyklouzla od stolu. Ale kam má jít? Všimla si schodů na galerii a zamířila k nim – snad se tudy dostane do své komnaty.

Na galerii moc lidí nebylo, jenom několik mladých dvojic ode dvora, zřejmě hledaly trochu soukromí. Mladí dvořané uhýbali nevěstě z cesty a zdravili ji poklonami, i když s údivem.

Kateřina spěchala dál.

Snad najde v bludišti chodeb komnatu, kde ji dnes dopoledne služebně oblékaly do svatebních šatů. Nebyla to královská ložnice, tu vůbec neměla poznat, a sem se také večer po hostině měla vrátit.

Jenomže Matyáš...

Ani nedokázala domyslet.

Naslepo odsunula jakýsi závěs. Ukázalo se, že je za ním skoro tma. Došlápla na něco měkkého a ztratila rovnováhu. Následoval divoký štěkot, protože vyrušila ze spaní velkého psa. Neměla čeho se zachytit a dopadla na zvíře plnou vahou. Štěkání se změnilo v bolestné vytí.

„Nehýbej se, nebo ti ublíží,“ poručil mladý mužský hlas. Kateřina poslechla.

Poznala, kdo mluví. Nikdo na světě neměl v hlase tak sametový odstín.

„Vý... výsosti,“ zakoktala.

„Kateřino, to jsi ty?“ zeptal se Albrecht udiveně. „Myslel jsem...“

„Že jsem Sidonie?“ zašeptala Kateřina.

„Ano. Teď vidím, že máš jiné šaty. Rudé svatební, Milosti,“ usmál se Albrecht potměšile a dodal: „Tak se znovu setkáváme, má paní. Gratuluji ti k sňatku.“

Něco v jeho hlase Kateřinu zarazilo.

„Klid, Cézare,“ napomenul Albrecht psa, protože pořád štěkal. Pes zmlkl a vyklouzl zpod Kateřiny mrštně jako had. Ona zůstala ležet, pes se tyčil nad ní s hlavou u její a nepřestal cenit zuby.

„Klid,“ znovu ho napomenul Albrecht, vzal ho za obojek a stočil pohled ke Kateřině.

„Takže ty se namísto hostiny potuluješ po hradě a jeho temných zákoutích?“ prohodil.

Pořád se potměšile usmíval a vůbec jí nepodal ruku na pomoc. Kam se poděla jeho galantnost?

Kateřina se pomalu postavila na nohy. Při pádu se jí rozcuchaly vlasy, proto je nejprve vztekle pročísla prsty a pak se otočila na mladíka s vrčícím psem u nohy.

„Cos to řekl?“ zamumlala a málem si přitom ukousla jazyk. Co se to s Albrechtem stalo?

„Jenom se snažím žertovat... A Milosti, cesta do síně je tudy,“ ukázal směrem k hodovnému sálu.

„Vím, jdu odtud. Hledám svou komnatu.“

„Takže utíkáš ze slavnosti... Ty přece ráda utíkáš. A dnes snad před manželem?“ neodpustil si narážku. „Jestlipak ví, že mu ze svatební noci nic nekyne? Nebo se na tebe vztahují jiná pravidla než na tvou sestru?“

Co to s ním je?

„Nech mě projít, švagře,“ pronesla Kateřina pyšně, a když ustoupil z cesty a odtáhl i psa, popadla nezvykle těžké sukně a rozběhla se chodbou.

Další schodiště vzhůru.

Jizva na noze ji příšerně pálila, ale spěchala, jak nejrychleji dokázala. Musí co nejdřív najít svou komnatu a lízat si tam rány.

Všechny rány, protože setkání se saským princem Albrechtem ji taky ranilo.

Dva roky si představovala, jaké to bude, až ho zase uvidí, dva roky si myslela, že společná hodinka v lese v něm zanechala stejně hluboké stopy jako v ní – a šlo jenom o dětské představy.

V zádech jako by ji pálil princův pohled a byla ráda, že když se rozběhla pryč, Albrecht jí neviděl do obličeje, protože se jí po tváři kutálely slzy hořkého zklamání.

Od lidí vždycky čekejte, co čekáte nejmíň, napadla ji matčina slova.